

Pleteršnikovem slovarju predstavila dialektološko in leksikološko analizo oblačilnega izrazja v govoru pri Sveti Trojici v Slovenskih goricah, ki spada med vzhodne slovenskogoriške govore panonske narečne skupine. Zbrano narečno gradivo je primerjala z leksikonskimi podatki iz *Pleteršnikovega Slovensko-nemškega slovarja* (1894–1895), da bi osvetlila zgodovinsko rabo posameznih izrazov, njihovo geografsko razširjenost, pomenske spremembe ter načela, po katerih je bilo oblačilno izrazje vključeno v ta temeljni dvojezični slovar. Na terenu je bilo zbranih 736 leksemov, od katerih jih Pleteršnik beleži 174, pri dodatnih 20 pa obstajajo delne izrazne, oblikoslovne ali besedotvorne razlike (npr. *mušlin* – nar. *muslin*, *kvrđ* – nar. *kverd*). V enakem pomenu kot v narečju je v *Pleteršnikovem slovarju* potrjenih 132 leksemov, pri dvanajstih pomen iz slovarskega sestavka ni razviden, 30 pa jih kaže pomensko neujemanje. Analiza M. Koletnik je pokazala, da Pleteršnik natančno beleži oblačilne izraze z nemškimi prevodnimi ustreznici ter jih pogosto dopolnjuje z virskimi in pokrajinskimi oznakami (npr. *bârvar*, -rja, m. *der Färber*, Cig., Jan., nk.), ponazarjalnim gradivom (npr. *sûknja*, f. 1) *der Männerrock*; zimska s.; gospodska, kmet-ska s.; – /.../) ali opozorili o izvoru in prevzetosti besed (npr. *pûnčoh*, m. *der Bundschuh*, Mik., Št.; – iz nem.). Posebej dragocen je Pleteršnikov prikaz sopomenk, kazalk do osnovnih besed in naglasnih različic, ki omogočajo vpogled v takratno besedno raznolikost in izvorno povezovanje izrazov. Avtorica ugotavlja, da je Pleteršnikov slovar zaradi natančne pokrajinske

določenosti, bogatega ponazarjalnega gradiva in sistematične obravnave sinonimije temeljni vir besedja tako za knjižnojezikovne kot tudi dialektološke raziskave.

Pleteršnikov dan 2025, ki je potekal v soorganizaciji Občine Brežice, Društva za varovanje maternega jezika, naravne in kulturne dediščine Maks Pleteršnik ter Strokovnega odbora za slovenski jezik Maksa Pleteršnika, je prepričljivo pokazal, da je filološka in slovaropisna zapuščina Maksa Pleteršnika živ in razvejan raziskovalni horizont na področju jezikoslovja, literarne vede ter didaktike jezika in književnosti.

Neža Kočnik,

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
neza.kocnik2@um.si

AKTUALIZACIJA UČNEGA E-OKOLJA SLOVENŠČINA NA DLANI

Od aprila 2024 do konca oktobra 2025 je na Univerzi v Mariboru potekal projekt *Slovenščina na dlani 3: aktualizacija učnega e-okolja* (v nadaljevanju: SND 3), ki ga je sofinanciralo Ministrstvo za kulturo, in sicer skladno z dolgoročnim ciljem nadgrajevanja in dopolnjevanja prosto dostopnih spletnih portalov s sodobnimi jezikovnimi informacijami in podatkovnimi bazami o slovenščini, ki so namenjene široki javnosti.

V projektu SND 3 je potekalo nadgrajevanje, dopolnjevanje in vzdrževanje prosto dostopnega učnega e-okolja

Slovenščina na dlani (<https://www.slo-na-dlani.si/prijava>),² ki ponuja raznolike vaje in naloge za utrjevanje jezikovnega znanja, razlage jezikovnih pojavov, slovarsko zbirko frazemov in pregovorov FRIDA ter zbirko avtentičnih besedil BERTA.³ Učno e-okolje je nastalo z namenom omogočanja obogatitve jezikovnega pouka slovenščine (prim. Ulčnik 2023a, 2023b, 2023c)⁴ in samostojnega učenja slovenščine, z aktualizacijo pa smo ga želeli v večji meri približati tudi potrebam uporabnikov in uporabnic izven šolskega prostora ter s tem prispevati k dvigu njihovih jezikovnih kompetenc.⁵

Osnovni cilj aktualizacije je bil vsebinska obogatitev e-okolja z vnaprej pripravljenimi jezikovnimi testi različnih težavnosti, obsega in vsebin, ki bodo omogočili hitro in enostavno preverjanje in utrjevanje jezikovnega znanja. Pripravili in objavili smo več kot trideset testov za posamezne vsebinske sklope, tj. pravopis, slovni- co, frazeme in pregovore ter besedila,

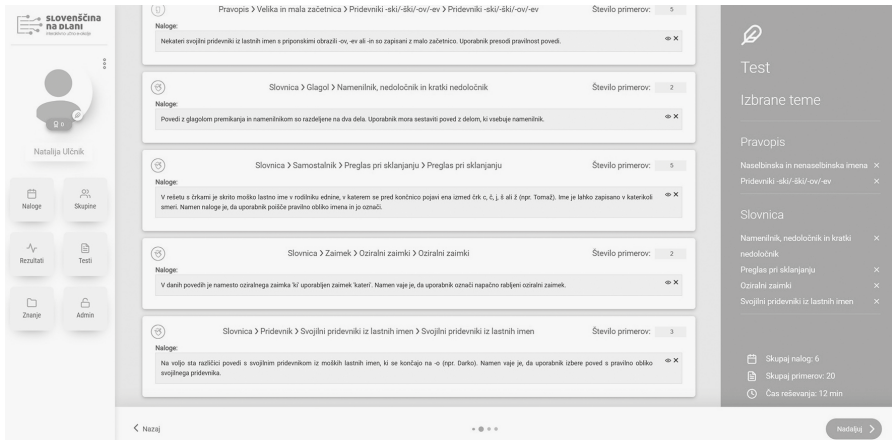
obenem pa smo dodali tudi teste, ki preverjajo različne vsebine in pravilo- ma izhajajo iz izbranega avtentičnega besedila iz zbirke BERTA – v osnovi se pri teh testih torej preverja bralno razumevanje, sledijo pa pravopisna in slovnična vprašanja. Učenci in učen- ke lahko na svojem profilu do testov dostopajo v zavihku Trening, kjer so jim na voljo t. i. pripravljeni treningi. Enako je v primeru vstopa v e-okolje kot gost (uporabnik, uporabnica izven formalnega izobraževalnega sistema); prim. <https://www.slo-na-dlani.si/trening>. Učiteljice in učitelji do pri- pravljenih testov dostopajo v zavihku Testi, kjer so na voljo vzorci testov, ki jih lahko dodelijo svojim skupinam. Lahko pa pripravijo tudi nove teste in pri tem z enostavnim postopkom najprej izberejo vsebinski sklop, nato posamezne teme, posamezne naloge (na voljo imajo opis s predstavljenim osnovnim namenom naloge; prim. sliko 1), število primerov v posamez- ni nalogi, na koncu izberejo tudi

² S Filozofske fakultete Univerze v Mariboru so v projektu SND 3 sodelovali Natalija Ulčnik (vodja projekta), Mira Krajnc Ivič in Gjoko Nikolovski, s Fakultete za elek- trotehniko, računalništvo in informatiko Univerze v Mariboru pa Špela Antloga, Andreja Bizjak, Peter Čakš, Marko Ferme, Sandi Majninger, Darinka Verdonik in Suzana Žilič Fišer.

³ E-okolje je bilo razvito med letoma 2017 in 2021, v letih 2022 in 2023 pa je bilo že delno nadgrajeno z dodatnimi funkcionalnostmi in vsebinami (prim. Ulčnik 2019, 2022).

⁴ Za učiteljice in učitelje slovenščine smo dvakrat izvedli tudi izobraževanja v okviru Programov profesionalnega usposabljanja (PPU) strokovnih delavk in delavcev v vzgoji in izobraževanju: *Obogatitev pouka s spletnim okoljem Slovenščina na dlani* (2024) in *Preklopi na slovenščino: Učno e-okolje Slovenščina na dlani* (2022).

⁵ Če v e-okolje vstopimo kot učitelji oz. učenci, uporabimo Arnesovo digitalno identi- teto (prijava z AAI-računom), če vstopimo kot zunanji uporabniki, pa se prijavimo z Googlovim računom oz. se registriramo. Vstopimo lahko tudi kot gostje, pri čemer so na voljo vsi vsebinski segmenti, okrnjene pa so dodatne funkcionalnosti, npr. prikaz statistike in zgodovine reševanja.

Slika 1: Postopek priprave jezikovnega testa na učiteljskem profilu (izbor nalog in določanje števila primerov). Vir: Slovenščina na dlani

konkretne primere⁶ jezikovne rabe, ki se bodo pojavili v posamezni nalogi. Pri postopku priprave testa imajo vseskozi na voljo podatke o številu izbranih nalog, številu primerov in okvirnem času reševanja, prav tako je omogočen tudi predogled nalog in celotnega testa, ki ga nato lahko dodelijo v reševanje izbrani skupini in pred objavo določijo rok za oddajo.

Po rešenem testu se pojavi statistika, ki grafično označuje pravilne, delno pravilne in nepravilne odgovore ter število doseženih točk; s klikom na posamezno oznako se pojavi vpogled v nalogo, na voljo pa je tudi vpogled v rešitve ter ponovno reševanje naloge. Učitelj oz. učiteljica na svojem profilu prejme statistiko vseh vključenih učencev in učenk, s čimer dobi vpogled v

uspešnost njihovega reševanja in morebitna problematična mesta.

Pomembna novost je tudi avtomatsko generiran nov test, ki se uporabnikom ponudi po zaključenem testu; novi test temelji na statistiki predhodno rešenega testa in vključuje naloge, pri katerih je bila zaznana nižja uspešnost. Z razvojem funkcionalnosti za avtomatsko dodeljevanje vaj in nalog smo želeli prispevati k doseganju individualno prilagojenega utrjevanja znanja.

Testiranje jezikovnih testov je potekalo med učenkami in učenci (intenzivnejše sodelovanje je bilo vzpostavljeno z Osnovno šolo Šentjanž pri Dravogradu), dijakinjami in dijaki (v večji meri je sodelovala Srednja šola za trženje in dizajn Maribor) ter študentkami in študenti Univerze v Mariboru.⁷

⁶ Naloge temeljijo na avtentičnih primerih, ki smo jih črpali iz korpusa mladinske književnosti MAKs, ki je prav tako nastal v okviru projekta *Slovenščina na dlani* in je dostopen na Sketch Engine.

⁷ Vključene so bile zlasti študentke in študenti različnih študijskih programov in smeri Filozofske fakultete, Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko ter Pedagoške fakultete.

Pripravili smo tudi aktivnosti za medgeneracijsko povezovanje, pri katerem so mladi k sodelovanju povabili svoje starše, stare starše in druge sorodnike, pri čemer so reševali jezikovne teste in medsebojno primerjali rezultate. Odzivi pri starejših so bili pozitivni; vseh jim je bil način reševanja, kljub temu da vsega niso (več) znali ustrezno rešiti. V svojih odzivih so izpostavili, da je od njihovega šolanja preteklo že precej časa, da so iz šolskih klopi navajeni le »zvezka in svinčnika« ipd.

Učno e-okolje vsebuje tudi razlage jezikovnih pojavov in pojmov, ki so zbrane v zavihku Znanje (prim. <https://www.slo-na-dlani.si/znanje>). V projektu SND 3 smo dodali nove grafično podprte razlage aktualnih jezikovnih vsebin, ki so vezane npr. na pravopisna pravila na spletu, umetno inteligenco in pravopis, besedilne korpuse in slovenski jezik, slovnična pravila na spletu, spletno slovarje in slovenski jezik, sodobne medije in njihove značilnosti, večkodnost besedil. Poskrbeli smo za opremljanje obstoječih razlag s povezavami do ustreznih vaj oz. nalog iz e-okolja, ki obravnavajo dano vsebino, in tudi za navajanje povezav do relevantnih spletnih jezikovnih virov ter priročnikov ob razlagah, s čimer smo želeli učno e-okolje učinkovito povezati z drugimi spletnimi jezikovnimi viri (npr. *Fran*, *Franček*, *Sloleks*, jezikovne svetovalnice, korpusi) in tako spodbujati njihovo rabo.

Slovenščina na dlani ponuja tudi slovarsko zbirko izbranih frazemov in pregovorov FRIDA, ki jo najdemo v sklopu Frazemi in pregovori (<https://www.slo-na-dlani.si/frida>). Zbirko smo nadgradili tako, da smo vključenim frazemom dodali tujejezične

ustreznike, in sicer hrvaške, srbske ter makedonske, ki med drugim omogočajo medjezikovne primerjave in lahko pri uporabnikih prispevajo h krepitvi medkulturnih kompetenc.

V okviru aktualizacije učnega e-okolja smo njegove funkcionalnosti izboljšali tudi z dodajanjem elementov interaktivnosti z namenom večjega vključevanja splošnih uporabnikov in uporabnic, omogočanja njihovega neposrednega podajanja povratnih informacij o koristnosti ponujenih vsebin (npr. vščekanje testov in razlag, deljenje rezultatov testov na družbenih omrežjih), kar lahko prispeva k izboljšanju uporabniške izkušnje.

Izvedli smo tudi številne promocijske aktivnosti, v veliki meri znotraj digitalnega marketinga, s čimer smo želeli na družbenih omrežjih doseči čim širši krog zainteresirane javnosti. Pripravljali smo (nagradne) jezikovne kvize iz različnih vsebinskih sklopov in jezikovne igre za spodbujanje rabe e-okolja in drugih spletnih jezikovnih virov, izvedli smo nagradni natečaj za najboljši kratek video, ki na ustvarjalen in humoren način predstavlja izkušnjo z uporabo učnega e-okolja *Slovenščina na dlani* (prim. <https://www.slo-na-dlani.si/projekt/natecaj/rezultati#vsebina>); o izvedenih projektih aktivnostih in pripravljenih novostih smo sproti poročali v sklopu novic na projektni spletni strani, ki smo jo predhodno prav tako aktualizirali (prim. <https://www.slo-na-dlani.si/projekt/novice>).

Učno e-okolje smo predstavili v okviru Zavoda Republike Slovenije za šolstvo, in sicer na Ponedeljkovih e-uricah, ki jih organizira Predmetna skupina za slovenščino (Natalija

Ulčnik: *Do jezikovnega znanja s spletnim okoljem Slovenščina na dlani*, 2024). Udeleženke in udeležence (večinoma učiteljice in učitelje slovenščine ter razrednega pouka in druge zainteresirane) smo seznanili z možnostmi rabe e-okolja v okviru izobraževalnega procesa in izven njega ter z novostmi, ki jih pripravlamo.

Konec avgusta in začetek septembra 2024 in 2025 smo sodelovali na Poletni šoli slovenskega jezika kot drugega in tujega jezika *Slovenščina na prvi pogled*, ki jo organizira Oddelek za slovanske jezike in književnosti FF UM, pri čemer je bilo kot gradivo uporabljeno tudi učno e-okolje *Slovenščina na dlani*, zlasti pripravljeni jezikovni testi. Promocija e-okolja je tako zajela tudi študentke in študente s tujih univerz iz desetih držav, kjer se je možno slovenščino učiti kot tuji jezik.

Slovenščina na dlani je bila predstavljena tudi v okviru objav v strokovnem oz. znanstvenem tisku. Leta 2025 smo v *ARNES Informatorju* ter na portalu *SIO – Slovensko izobraževalno omrežje* objavili članek *Slovenščina na dlani: e-okolje za učenje slovenskega jezika in obogatitev pouka*. V monografiji *Slavistična prepletanja 5* je izšel prispevek *Učno e-okolje Slovenščina na dlani in prvi uporabniški odzivi* (Ulčnik 2024). V monografiji *Slavistična prepletanja 6* je bil objavljen prispevek *Izbrani frazemi v slovenščini in njihovi (ne)sistemski ustrezniki v hrvaščini*, v katerem je podrobneje predstavljeno iskanje hrvaških frazeoloških ustreznikov izbranim slovenskim enotam

v zbirki FRIDA (Ulčnik 2025). Učno e-okolje *Slovenščina na dlani* s posebnim poudarkom na frazeoloških testih smo oktobra 2025 predstavili tudi na mednarodni slavistični konferenci, ki jo je organizirala Filološka fakulteta Univerze Complutense v Madridu (Natalija Ulčnik: *Advantages and Limitations of Preparing Phraseological Tests in a Digital Learning Environment*, 2025).

Pri vzdrževanju e-okolja smo vse skozi skrbeli za nemoteno delovanje produkcijskega okolja (posodabljanje, vzdrževanje spletnega strežnika, aktivna skrb za varnost sistema in podatkov, zagotavljanje dostopnosti podatkovnih zbirk, preverjanje povezav na druge jezikovne vire in po potrebi njihovo posodabljanje, vzdrževanje stika z obstoječimi uporabniki ter sprotno odzivanje na vzpostavljeno komunikacijo med uporabnikom in sistemom ipd.).⁸

Z aktivnostmi v projektu SND 3 smo želeli dodatno osmisliti rabo e-okolja in doseči večjo povezanost med ponujenimi vsebinami v e-okolju, njihov večji izkoristek ter posledično večjo učinkovitost rabe učnega e-okolja pri širši javnosti. Velika prednost je zlasti pripravljeni nabor jezikovnih testov različnih težavnosti, obsega in problem-skih sklopov, ki splošnemu uporabniku olajša izbiro nalog in poenostavi proces preverjanja in utrjevanja znanja, pomembna pridobitev pa je tudi jasna povezanost razlag z nalogami.

V času izvajanja projekta SND 3 smo pridobili skoraj dva tisoč novih registriranih uporabnikov in uporabnic

⁸ Na Univerzo v Mariboru je bil oktobra 2024 izveden obsežen kibernetični napad, zaradi česar so bile spletne strani *Slovenščine na dlani* sicer začasno neodzivne, a so bili podatki ves čas varni.

(skupaj jih je že skoraj sedem tisoč), čeprav z ozirom na statistiko še zmeraj velja, da se e-okolje najpogosteje uporablja brez registracije, saj so uporabnikom in uporabnicam tudi v tem primeru na voljo vsi vsebinski elementi, torej vaje in naloge, jezikovni testi, razlage, slovarska zbirka frazemov in pregovorov FRIDA, zbirka avtentičnih besedil BERTA.

Tudi po zaključenem projektu SND 3 bomo učno e-okolje *Slovenščina na dlani* še naprej promovirali, zaradi didaktičnega potenciala še posebej med bodočimi učiteljicami in učitelji ter na različnih strokovnih dogodkih in usposabljanjih. Na osnovi doslej prejetih odzivov pričakujemo, da bo aktualizirano in nadgrajeno spletno okolje pri širši javnosti tudi v prihodnje dobro sprejeto in uporabljano za utrjevanje ter izpopolnjevanje znanja slovenskega jezika.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

LITERATURA

Natalija ULČNIK, 2025: Izbrani frazemi v slovenščini in njihovi (ne)sistemiški ustrezniki v hrvaščini. *Slavistična prepletanja* 6. Ur. Gj. Nikolovski in N. Ulčnik. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. 131–148. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/946/chapter/729> (1. 10. 2025).

Natalija ULČNIK, 2024: Učno e-okolje Slovenščina na dlani in prvi uporabniški odzivi. *Slavistična prepletanja* 5. Ur. Gj. Nikolovski in N. Ulčnik. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba. 57–76. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/view/871/1258/4041> (1. 10. 2025).

Natalija ULČNIK, 2023a: Slovenščina na dlani 2: nadgradnja interaktivnega in fleksibilnega spletnega okolja za inovativno učenje jezika. *UMniverzum: interna revija Univerze v Mariboru* 20, 21–23. <https://prenos.um.si/umniverzum/20/> (1. 10. 2025).

Natalija ULČNIK, 2023b: Pouk s spletnim okoljem Slovenščina na dlani. *Naslavljanje raznolikosti v jeziku in književnosti*. (Zbornik Slavističnega društva Slovenije, 33). Ur. J. Jožef Beg, M. Hočevan in N. Kočnik. Ljubljana: Zveza društev Slavistično društvo Slovenije. 455–457.

Natalija ULČNIK, 2023c: Slovenščina na dlani – inovativno e-okolje za učenje slovenščine. *Slovenika: časopis za kulturo, nauku i obrazovanje* 9, 265–267. https://slovinci.rs/wp-content/uploads/2024/01/ULCNIK_PRIKAZ_Slovenika_IX.pdf (1. 10. 2025).

Natalija ULČNIK, 2022: Inovativno učno e-okolje Slovenščina na dlani. *Slavia Centralis* 15/1, 417–419. <https://journals.um.si/index.php/slaviacentralis/article/view/1868> (1. 10. 2025).

Natalija ULČNIK, 2019: Projekt Slovenščina na dlani. *Slavia Centralis* 12/2, 138–140. <https://journals.um.si/index.php/slaviacentralis/article/view/960> (1. 10. 2025).

Natalija Ulčnik,

Filozofska fakulteta Univerze v Mariboru,
natalija.ulcnik@um.si